

Afwegingskader voor de rechtsvorm voor een energy hub

Firan

Snel naar

[Energy hubs voor duurzame groei →](#)

[Afwegingskader voor de rechtsvorm voor een energy hub →](#)

[Samenvatting van afwegingen per rechtsvorm →](#)

[Meer weten? →](#)

Versie mei 2024

Een energy hub is een van de vernieuwende oplossingen voor ondernemingen en bedrijventerreinen die te maken hebben met netcongestie. Een energy hub legt slimme verbindingen tussen producenten en afnemers van verschillende soorten duurzame energie, en creëert ruimte voor duurzame groei. Dit afwegingskader geeft praktische handreikingen om de beste rechtsvorm voor de juridische organisatie van een lokaal energienetwerk te kiezen.

Energy hubs voor duurzame groei

[Energy hubs](#) verbinden de productie, de opslag, de conversie en het verbruik van duurzame energie. De lokale energienetwerken maken het mogelijk om de beschikbare netcapaciteit slimmer te benutten. Daardoor ontstaat meer

ruimte voor ondernemingen, bedrijventerreinen en industriegebieden om duurzame energie te gebruiken en om de activiteiten en/of gebouwen uit te breiden.

Een afwegingskader voor de beste rechtsvorm voor een energy hub

Een uitdaging bij de ontwikkeling van een energy hub is om de juiste rechtsvorm te kiezen. Hoe regelen de deelnemers de juridische samenwerking op het gebied van energie? Welke afwegingen en keuzes zijn er bij de keuze voor een rechtsvorm? Wat zijn de relevante kenmerken van een besloten vennootschap, coöperatie, stichting en vereniging?

Het onderstaande afwegingskader legt de basis voor een goede samenwerking. Het afwegingskader bespreekt vier mogelijke rechtsvormen voor een energy hub aan de hand van vijf onderscheidende thema's. Het kader geeft de betrokken partijen daarmee praktische handvatten om in onderling overleg de best passende rechtsvorm te kiezen voor een concrete locatie, uitgaande van de specifieke omstandigheden en de wensen van de deelnemers.

Voor wie

Het onderstaande afwegingskader is een instrument voor het overleg tussen ondernemers en gebiedsregisseurs die de ontwikkeling van een energy hub verkennen. Het overzicht van rechtsvormen en thema's ondersteunt een gestructureerd gesprek tussen de deelnemers, die vervolgens gezamenlijk een onderbouwde keuze maken voor de gewenste rechtsvorm.

Het afwegingskader is ook relevant voor onder meer eigenaren en exploitanten van bedrijventerreinen en industriegebieden; gemeenten; provincies; regionale investeringsmaatschappijen; ontwikkelaars, eigenaren en exploitanten van projecten voor de grootschalige opwek van duurzame energie (zoals zonne- en windparken); netbeheerders; en energiecoöperaties met belangstelling en/of plannen voor lokale energienetwerken.

Over het afwegingskader

Het afwegingskader is toepasbaar voor verschillende soorten initiatieven met energy hubs, en relevant in de ontwikkel-, realisatie- én exploitatiefase.

Het afwegingskader is ontwikkeld door Stichting Strategische Board Stedendriehoek en Firan, met ondersteuning van Hogeschool Saxion en ROCC. De methodiek is getest bij de procesregisseurs die zijn betrokken bij twee bedrijventerreinen in de regio Stedendriehoek (Apeldoorn, Deventer en Zutphen).

Het afwegingskader focust op het vraagstuk van de rechtsvorm van de samenwerking in een energy hub. Bij de ontwikkeling, realisatie en exploitatie van een energy hub spelen natuurlijk ook andere - juridische en niet-juridische - thema's. In het [stappenplan voor energy hubs](#) van Firan staat een overzicht van de organisatorische, juridische, technische en financiële aspecten.

Meer weten over energy hubs die uw plannen verder brengen?

Check www.firan.nl/energyhubs. Ook via de [nieuwsbrief](#) en [LinkedIn](#) van Firan blijft u op de hoogte van de actuele ontwikkelingen.

Afwegingskader voor de rechtsvorm voor een energy hub

Deelnemers aan een energy hub kiezen zelf de meest passende rechtsvorm voor de organisatie die de juridische aspecten van de onderlinge samenwerking regelt. Er zijn verschillende rechtsvormen mogelijk. Het afwegingskader zet de opties op een rij, en laat aan de hand van vijf thema's de aandachtspunten zien.

Achtergrond

Energy hubs zijn voor veel ondernemingen een nieuwe manier om de energievoorziening te organiseren. De praktische aanpak op bedrijventerreinen en industriegebieden is altijd maatwerk, en er liggen geen standaard werkwijzen klaar.

Voor de succesvolle ontwikkeling, realisatie en exploitatie van een energy hub zijn een effectieve coördinatie en een goede samenwerking tussen de deelnemende ondernemingen dan ook essentieel.

Juridische vraagstukken rond de contracten en de rechtsvorm zijn hierbij belangrijke aandachtspunten.

De rechtsvorm is de juridische structuur die gaat over de rechten en plichten van de entiteit die bevoegd is om namens het collectief te handelen. De oprichting van de entiteit is vooral van belang om de aansprakelijkheid en bevoegdheden goed te regelen. Daarnaast is het mogelijk om via de entiteit een aantal taken uit te voeren. Te denken valt aan de contractvorming met de netbeheerder, de dagelijkse operatie (zoals het lokale energiemanagement), de financiële verrekeningen en de (technische) doorontwikkeling van de energy hub.

Er zijn verschillende rechtsvormen mogelijk voor een energy hub. De best passende rechtsvorm is afhankelijk van de lokale context, de belangen en doelen van de betrokken ondernemers, en de specifieke wensen van de deelnemers op het vlak van onder meer besluitvorming en financiering.

Het onderstaande afwegingskader is toepasbaar voor verschillende soorten initiatieven met energy hubs en fungeert als een vertrekpunt om gezamenlijk toe te werken naar concrete afspraken en samenwerkingen.

In het afwegingskader worden vier rechtsvormen die in Nederland zelf rechten en plichten kunnen dragen (namelijk: de besloten vennootschap, coöperatie, stichting en vereniging) gerelateerd aan de vijf centrale thema's die van belang zijn voor de ontwikkeling, realisatie en exploitatie van een energy hub (namelijk: het zelforganiserende vermogen van het samenwerkingsverband, de primaire doelstelling van de energy hub, de regels voor veranderingen in de samenstelling van het collectief, de afspraken over besluitvorming, en de omgang met financiële kansen en risico's). De thema's zijn niet uitputtend, maar zetten de belangrijkste aandachtspunten en gespreksonderwerpen op een rij.

In welke fase van een energy hub is de keuze voor de rechtsvorm belangrijk?

De keuze voor een rechtsvorm is relevant in de ontwikkel-, realisatie- én exploitatiefase van een energy hub.

- In de **ontwikkelfase** worden de voorbereidingen voor de samenwerking getroffen. Er wordt gewerkt aan draagvlak voor de collectieve aanpak en er vindt een verkenning plaats van de haalbaarheid van de oplossing. Het is mogelijk om de ontwikkelfase te doorlopen via een afzonderlijk opgerichte juridische entiteit. Maar er kan ook sprake zijn van een contractueel samenwerkingsverband tussen de verschillende belanghebbenden. De keuze hangt onder meer af van de behoefte van de betrokken partijen om de kosten te delen en de mogelijkheden voor subsidies. Ook de mate waarin de ondernemers op het bedrijventerrein al zijn georganiseerd speelt mee.
- Als de deelnemers besluiten om de energy hub daadwerkelijk te realiseren, dan volgt de **realisatiefase** en is een juridische entiteit noodzakelijk. Er kan een nieuwe entiteit worden opgezet, of een entiteit die is gestart in de ontwikkelfase kan worden doorontwikkeld.
- In de **exploitatiefase**, dat wil zeggen als de energy hub operationeel is, zorgt de gekozen juridische entiteit voor het beheer en onderhoud. De entiteit is verantwoordelijk voor onder andere de werking van de energie-infrastructuur. Daarnaast doen zich in de exploitatie vaak veranderingen voor, zoals de aansluiting van nieuwe deelnemers, het vertrek van ondernemingen en/of de introductie van energie-oplossingen (zoals batterij-opslag). Deze werkzaamheden worden doorgaans projectmatig opgenomen binnen de operationele energy hub. Het is ook mogelijk om activiteiten met grote financiële impact in een aparte juridische entiteit onder te brengen, zoals een besloten vennootschap voor investeringen in assets.

Het zelforganiserende vermogen van het samenwerkingsverband

Het onderlinge vertrouwen tussen de deelnemende ondernemingen en eerdere positieve ervaringen met samenwerking zijn belangrijke succesfactoren voor een collectieve energie-oplossing zoals een energy hub. De aanwezigheid van een vertrouwensbasis is ook bepalend voor de keuze voor de meest passende rechtsvorm.

Een coöperatie vraagt om een hoge mate van onderling vertrouwen en een sterk

zelforganiserend vermogen van de deelnemende partijen. Voor samenwerkingsverbanden die worden gekenmerkt door een sterk commitment is een coöperatieve organisatiestructuur dan ook een kansrijke optie om de energy hub tot een succes te maken.

Als de basis voor een brede samenwerking nog grotendeels ontbreekt, dan is een besloten vennootschap met een zeer beperkt aantal deelnemers een eerste alternatief. Een ander alternatief is om de cohesie en het onderlinge vertrouwen te verbeteren. Een goed functionerend parkmanagement en/of de uitvoering van laagdrempelige samenwerkingsprojecten kunnen hierbij helpen.

De primaire doelstelling van de energy hub

De belangstelling voor een energy hub kan financieel gedreven zijn, maar ook gericht zijn op de oplossing van een lokaal issue, of nog onduidelijk zijn. De doelstelling van een energy hub beïnvloedt de geschiktheid van de rechtsvorm.

Een energy hub kan worden gezien als een economische activiteit met een winstoogmerk. Een lokaal energienetwerk maakt bijvoorbeeld de collectieve exploitatie van een zonnepark of e-laadvoorziening mogelijk. De besloten vennootschap is dan de meest logische rechtsvorm.

Op sommige locaties heeft een energy hub vooral een probleemoplossend karakter. Het doel is dan bijvoorbeeld om de effecten van netcongestie te verminderen of om de opwek van duurzame energie op een bedrijventerrein te vergroten. De focus op de ondersteunende en coördinerende functie past goed bij een coöperatie.

Als het doel van een energy hub nog onduidelijk is, maar er toch behoefte is aan een rechtsvorm (bijvoorbeeld om het gedeelde probleem-eigenaarschap te versterken en om subsidies aan te vragen), dan is de stichting de meest voor de hand liggende optie. Een stichting geeft namelijk prioriteit aan een maatschappelijk of ideëel doel.

De regels voor veranderingen in de samenstelling van het collectief

De mogelijkheid en flexibiliteit om als deelnemer in het samenwerkingsverband te participeren - of om er juist mee te stoppen - is een belangrijke factor in de keuze van de rechtsvorm voor

een energy hub. Er zijn duidelijke afspraken nodig over in- en uittreding van deelnemers, zodat er vooraf rekening wordt gehouden met een situatie waarin een onderneming de activiteiten beëindigt, een bedrijf verhuist, of het bedrijventerrein uitbreidt.

Voor de collectieven die het belangrijk vinden om in- en uittreding te faciliteren, is een stichting, coöperatie of vereniging de meest passende rechtsvorm. In de statuten zijn de verantwoordelijkheden van een deelnemer eenvoudig vast te leggen, en deze zijn overdraagbaar aan nieuwe leden.

Bij een besloten vennootschap vereist een in- of uittreding een aandelentransactie, waarbij er daadwerkelijk bedrijfswaarde wordt overgedragen. De waardering van de energy hub, de bijbehorende betaling en de gang naar de notaris maken de transactie complex. De complexiteit is overigens juist een voordeel voor samenwerkingsverbanden die in- en uittreding bewust niet willen faciliteren, bijvoorbeeld om betrokkenheid en commitment te borgen.

Van rechtsvorm naar contract

Naast de keuze voor de rechtsvorm is de inrichting van leden- of gebruiksovereenkomsten een belangrijk onderdeel van de juridische governance van een energy hub. In de overeenkomsten staan de onderlinge afspraken rond de exploitatie van een energy hub uitgewerkt. Bijvoorbeeld als het gaat om de inspraakmogelijkheden van de deelnemers, de verantwoordelijkheden van de juridische entiteit, en de omgang met kosten en baten.

De afspraken over besluitvorming en inspraak

De deelnemers aan een energy hub nemen beslissingen, en organiseren daarvoor inspraak (via stemrecht). In elke rechtsvorm is sprake van een orgaan dat zorgt voor de dagelijkse gang van zaken, zoals een bestuur dat wordt gekozen door de aandeelhouders of de ledenvergadering. De manier waarop beslissingen worden genomen en de mate van inspraak daarbij verschilt per rechtsvorm.

Bij een stichting hebben de deelnemers aan een energy hub geen formele inspraak. Het bestuur is hier het besluitvormende orgaan, en de leden hebben geen stemrecht.

Als de partijen in een energy hub het belangrijk vinden dat leden worden geraadpleegd over bestuurlijke besluiten, dan is een coöperatie of vereniging een meer passende rechtsvorm.

Als lid van een coöperatie of vereniging beschikken de deelnemers over stemrecht in een ledenvergadering. Binnen een vereniging geldt het principe van "one man one vote" (gelijk stemrecht). Bij een coöperatie is het mogelijk om in de ledenovereenkomst het stemrecht per bedrijf vast te stellen.

De aandeelhouders van een besloten vennootschap zijn in staat om het bestuur te corrigeren. Via mandateringen is inspraak over belangrijke beslissingen mogelijk. Het stemrecht van een aandeelhouder is altijd evenredig met het aantal aandelen dat de ondernemer bezit.

De omgang met financiële kansen en risico's

De samenwerking in een energy hub brengt financiële kansen en risico's mee. De

manier waarop deelnemers willen omgaan met winstuitkeringen, investeringen en risicomangement is een van de afwegingen bij de keuze voor een rechtsvorm.

Een besloten vennootschap en een coöperatie mogen winst uitkeren aan de aandeelhouders respectievelijk leden. Bij een stichting en een vereniging is een winstuitkering niet toegestaan. Het is wel mogelijk om winst in te zetten om de contributie te verlagen.

Het is ook belangrijk om vooraf de winstverdeling te bepalen. Er zijn namelijk situaties denkbaar waarin sommige deelnemers een grotere financiële bijdrage leveren aan de operationele kosten van de energy hub.

In een besloten vennootschap wordt de winst in principe evenredig verdeeld over alle aandeelhouders, tenzij er vooraf andere typen aandelen (bijvoorbeeld preferente aandelen) zijn uitgegeven. Bij een coöperatie worden afspraken over winstverdelingen vastgelegd in de ledenovereenkomst. Het is dan niet noodzakelijk dat een winstuitkering naar rato van aandeelhouderschap plaatsvindt.

De kosten die zijn verbonden aan de exploitatie van een energy hub worden verrekend met de deelnemers. Een coöperatie en vereniging gaan doorgaans uit van een jaarlijkse bijdrage aan de

Cases

Het afwegingskader is afgestemd met de procesregisseurs van initiatieven voor energy hubs op [bedrijventerrein De Mars in Zutphen](#) en [A1 Bedrijvenpark in Deventer](#). De ervaringen laten zien dat daarmee een duidelijk beeld ontstaat van de meest passende rechtsvorm. Het afwegingskader ondersteunt daarmee de succesvolle ontwikkeling, realisatie en exploitatie van de energy hub.

vaste kosten. Facturering naar gebruik is in elke rechtsvorm mogelijk. Bij een stichting zijn geen vaste vergoedingen vereist.

Als voor de (door)ontwikkeling van een energy hub een forse investering is vereist, dan zoeken de deelnemers doorgaans naar externe financiering en/of een subsidie. Een besloten vennootschap geniet vaak meer vertrouwen van externe financiers dan een rechtsvorm met leden. Een besloten vennootschap kan er daarom voor zorgen dat financiering eenvoudiger is te realiseren. Voor een stichting zijn juist meer mogelijkheden voor subsidies.

Vragenlijst

De keuze voor een rechtsvorm is niet alleen afhankelijk van de juridische uitgangspunten ervan, maar ook van de lokale situatie en de wensen van de deelnemers aan de energy hub. Voortbouwend op het afwegingskader is een online enquête opgesteld met verdiepende vragen per thema. De vragenlijst is een extra hulpmiddel om de meest passende rechtsvorm te bepalen voor de specifieke context.

Samenvatting van afwegingen per rechtsvorm

De vijf thema's van het afwegingskader zijn hieronder voor elke rechtsvorm samengevat. De uitgangspunten leggen de basis voor de toepassing van het afwegingskader in de praktijk.

Besloten vennootschap

Een besloten vennootschap heeft als primaire doel om financieel winstgevend te zijn.

Winst wordt naar rato uitgekeerd aan de aandeelhouders. De zeggenschap is gebaseerd op het aandeelhouderschap, waarbij bedrijven als aandeelhouder zijn betrokken.

De rechtsvorm van een besloten vennootschap geeft stabiliteit en continuïteit. Omdat voor in- en uittreding een aandelentransactie nodig is, is een besloten vennootschap robuust maar minder flexibel.

Het commerciële imago van een besloten vennootschap vergroot de kansen om externe financiering te verkrijgen.

Een besloten vennootschap geeft de mogelijkheid om activiteiten die een verhoogd risico met zich meebrengen, of die slechts voor een deel van de aangesloten bedrijven van toepassing zijn, onder te brengen in een aparte entiteit.

NB: bij een naamloze vennootschap zijn de aandelen vrij verhandelbaar. De aandeelhouders kunnen daardoor eenvoudig wisselen, zonder tussenkomst van een notaris. De flexibiliteit van in- en uittreding betekent echter dat de betrokkenheid van bedrijven niet met aandeelhouderschap is te regelen. Verder zijn er vanuit het perspectief van energy hubs weinig verschillen met een besloten vennootschap. Het afwegingskader bespreekt daarom vooral de besloten vennootschap.

Coöperatie

Een coöperatie heeft als doel om waarde te creëren voor de leden. Winst kan worden uitgekeerd volgens verhoudingen die vooraf zijn vastgelegd in een zogenoemde ledenovereenkomst. In- en uittreding zijn eenvoudig te regelen via het lidmaatschap. Leden hebben inspraak via stemrecht in de ledenvergadering. In veel initiatieven met energy hubs in Nederland uiten de (potentiële) deelnemers een voorkeur voor een coöperatie.

Stichting

Een stichting streeft naar maatschappelijke doelen, wat de rechtsvorm in beginsel geschikt maakt om subsidies aan te vragen. Winstuitkeringen zijn niet mogelijk, maar een contributieverlaging is wel een optie. De deelnemers kunnen eenvoudig in- en uittreden, wat de samenwerking aan een energy hub flexibel maakt. De besluitvorming ligt volledig bij het bestuur, zonder formele inspraak van deelnemers.

Vereniging

Een vereniging heeft waardecreatie voor de leden als de gezamenlijke doelstelling. Winstuitkeringen zijn niet mogelijk, maar een contributieverlaging is wel een optie. Deelnemers hebben inspraak via gelijk stemrecht in de ledenvergadering.

NB: voor de organisatie van een energy hub zijn verenigingen in veel opzichten vergelijkbaar met een coöperatie. Een belangrijk verschil is dat het bij een coöperatie mogelijk is om winsten terug te laten vloeien naar de leden.

Meer weten?

Firan is specialist in de ontwikkeling, realisatie en exploitatie van infrastructuren voor warmte, koude, waterstof, duurzame gassen en zonne- en windenergie die klaar zijn voor de wereld van morgen. Samen met gemeenten, woningcorporaties, projectontwikkelaars, energieproducenten en andere partners werken we aan slimme energieoplossingen voor gebouwen, gebieden en gemeenten.

Firan maakt lokale energienetwerken mogelijk die de capaciteit van het gereguleerde elektriciteitsnet optimaal benutten. We ontwikkelen energy hubs die speciaal zijn afgestemd op de opgaven, doelen en wensen van ondernemingen, bedrijventerreinen en industriegebieden. We werken vervolgens samen met partners aan het ontwerp, de realisatie, het beheer en het onderhoud.

Samen met ons aan de slag voor de energie van de toekomst? Neem gerust [contact](#) met ons op.

Over dit afwegingskader

Het afwegingskader voor de juridische organisatie van een energy hub is een doorontwikkeling van de eindrapportage van een project van Stichting Strategische Board Stedendriehoek, Firan, ROCC en Hogeschool Saxion. Stichting Strategische Board Stedendriehoek is het netwerk van de Regio Stedendriehoek, de bestuurlijke samenwerking tussen acht Gelderse gemeenten: Apeldoorn, Brummen, Deventer, Epe, Heerde, Lochem, Voorst en Zutphen.

Firan stelt dit document uitsluitend beschikbaar om een overzicht te geven van een aantal juridische vraagstukken in de ontwikkeling van energy hubs. Gegevens in deze publicatie mogen niet als juridisch advies worden beschouwd.

Hoewel Firan de inhoud van het document met de grootst mogelijke zorgvuldigheid heeft opgesteld, garandeert zij nooit dat deze vrij is van onjuistheden of onvolledigheden. Firan aanvaardt geen enkele aansprakelijkheid voor schade op welke manier dan ook ontstaan door gebruik (in welke vorm dan ook), onvolledigheid of onjuistheid van dit document.

© 2024 Stichting Strategische Board Stedendriehoek en Firan

